

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

EEN LOFFELIJK INITIATIEF

Studenten nemen ook in onze Nederlandse samenleving een bijzondere plaats in, waarbij ze zich dingen kunnen permitteren, die de gewone burger niet in zijn hoofd zal halen. Die heeft de neiging zijn hoofd te schudden over studentikoze streken, als hij niet zijn toevlucht neemt tot een ingezonden stuk.

Wie echter de moeite neemt eens kennis te nemen van een aantal manifestaties uit studentenkringen van de laatste tijd, zal moeten toegeven, dat er toch ook wel reden is tot goedkeurend knikken. We denken hierbij niet alleen aan de vele studentencabarets, die via de radio en de televisie een wijde kring hebben vermaakt, maar b.v. ook aan de in Amsterdam gehouden vertoningen van door studenten uit de gehele wereld gemaakte films. In het begin van deze maand heeft de debatingclub van de Tilburgse studenten een bijzonder boeiend congres gehouden over het huidige China, waarvoor men naast een aantal zeer deskundige sprekers, ook enkele Chinezen had uitgenodigd.

Maar er is nog meer. We bezitten een klein boekje, met de titel „modern humanisme”, waarin o.a. het beginselprogramma van het Humanistisch Verbond en een overzicht van het georganiseerde humanisme in Nederland en in de wereld is opgenomen. Wie mocht denken, dat het afkomstig is van een groep humanistische studenten, vergist zich. Het is uitgegeven door de Nijmeegse Wijsgerige Faculteitsvereniging „Thaumasia” en dus

van goed-katholieke huize. Het boekje is een programma van een serie lezingen over het moderne humanisme, die op initiatief van deze studentenvereniging op enkele dagen in november zijn gehouden en waarvoor als sprekers van de kant van het Humanistisch Verbond dr. H. Bongers en dr. J. P. van Praag optraden. De eerste heeft gesproken over het ontstaan en positie van het Verbond, de tweede over het humanistisch mensbeeld. Naast hen waren van prot. chr. zijde uitgenodigd Prof. dr. Banning en Prof. dr. van Stempvoort en de R.K. Nijmeegse hoogleraar Prof. Mag. Dr. Schille-Beeckx O.P.

In de inleiding wordt o.a. gezegd, dat de studentenvereniging met deze lezingen over het moderne ongodsdienstige humanisme een onderwerp aan de orde wil stellen, dat niet alleen door zijn actualiteit, maar ook door de importantie van de daarin vervatte thematiek ongetwijfeld veler belangstelling zal gaande maken.

Het zal duidelijk zijn, dat van de kant van de georganiseerde humanisten voor dit loffelijk initiatief grote waardering bestaat. Deze belangstelling, die het moderne humanisme ernstig neemt, wijst op een kentering in christelijke kring, waarvan overigens meer bewijzen zijn te vinden.

Het ligt in de bedoeling, dat de gehouden lezingen tezamen in een boekje zullen worden uitgegeven en we zullen t.z.t. daarop zeker de aandacht vestigen.

zeilkamp 1961 - langweer (fr.)

Na het geslaagd zeilkamp in 1960 wordt bij voldoende deelname in 1961 opnieuw een familie-zeilkamp gehouden en wel van 5 t/m 19 augustus 1961. Prijs f 65,— per week (alles inbegrepen).

Opgaven vóór 31 december a.s.

Voor volledige inlichtingen: Oudegracht 152, Utrecht (030) 10163.

„IS VOOR ONS HET FEEST VOORBIJ?”

Zes december. De dag na Sinterklaasavond. Hier staat in zwart en groen de hijskraan, die Willempje heeft gekregen; ginds ligt de allergekste doos, waarin tante Fiep ons zo'n hartelijke verrassing stuurde.

Verder sjouwen we met overvolle vuilnisemmers en we krabben ingetrapt strooigoed uit het kleed. Als we er tenminste „aan gedaan” hebben. Er zijn ook mensen, die dit jaar geen enkele attentie hebben ontvangen of verstuurd. Het is een dag om elkaar eens aan te kijken en iets te zeggen over ont-nuchtering — in 't klein en in 't groot.

Jaren geleden, het was ook in deze donkere dagen van de laatste maand, had ik een oudere kennis bezocht, een goede vijftiger. Toen ik naar huis ging, liep hij nog een eindje mee de straat op en zei toen opeens: „'t Is erger dan je denkt; ik wou 't niet zeggen, waar m'n vrouw bij was: Ik geloof niet meer in een eeuwig leven”.

Misschien moet nu wel iemand van U glim-lachen, iemand die dit geloof nooit heeft gekend. Maar het betekent wat, op middelbare leeftijd tot het inzicht te komen, dat je tot nu toe heb geleefd met een ingrijpende, alomvattende, illusie. Deze man voelde z'n levensbodem wegzinken. De geest, waarin hij z'n kinderen had opgevoed, z'n partijkeus in de politiek, het werd alles twijfelachtig. En waar was een houvast, dat niet opnieuw bedriegen zou?

Ook anderen hebben zo'n tijd gekend. Een tijd van mislukking en uitzichtloosheid; al begint dat meestal niet bij het geloof, maar bij meer praktische ervaringen.

Een moeder van vier kinderen ontvangt, niet lang voor haar zilveren bruiloft, onverwachts een brief van haar man, dat hij reeds lang een ander lief heeft. Scènes en moeilijke gesprekken heeft hij zijn vrouw willen besparen; daarom zweeg hij tot de tijd rijp was. Hij zal haar en de kinderen financieel goed blijven verzorgen; maar hij komt niet meer thuis. „Probeer het te zien, alsof ik een ongeluk had gehad”.

Als de vrouw eenmaal zover is, dat ze hierover spreken kan — zij heeft zich er dapper doorheen geslagen — stelt ze telkens deze vraag: „Hoe kón dit zo gebeuren, wij waren zo gelukkig, en dan juist hij, die nooit naar anderen keek...”

Al die jaren heeft zij van het huwelijk, van haar eigen huwelijk, een idee gekoesterd, die nu blijkt op schijn berust te hebben. De werkelijkheid is anders; het is de onberekenbare mens, met wie we te maken hebben; en die we ook zelf zijn.

Heel het leven is anders, ook de maatschappij. Menige man is net niet geworden, wat hij eigenlijk had gewild of gekund, en draagt dit mee als een stuk verbittering of een vaag verdriet. Of we ontmoeten een vroegere medestrijder uit de politiek of uit het verzet. Hij heeft zich gegeven voor een betere wereld en nu zoekt hij in die nieuwe wereld de oude bezieling tevergeefs; zijn omgeving vindt hij futloos, kleingeestig.

In wezen maakt het niet zoveel verschil, bij

welke afbraak men staat: Die van het hemelgeloof, van een schijnbaar gaaf huwelijk, van een veelbelovende carrière of een sociaal idealisme — voor U is het altijd, wat U het zwaarste weegt, wat U het moeilijkst aanvaarden kunt.

En dan? Ach we moeten wel verder, of we willen of niet, met of zonder perspectief. En zo begint een tweede leven, het leven ná het feest. Waarin we doen wat onze hand vindt, om te blijven bestaan; om te zorgen voor de kinderen die we ter wereld hebben gebracht; en voor een stukje van het maatschappelijk apparaat, dat nu eenmaal niet gemist kan worden.

Niet meer omdat we er veel van verwachten, maar omdat het moet.

Mòet het inderdaad?

Niet helemaal. Er zijn vluchtwegen: In de ziekte, in de dood; of in een nieuwe illusie. De een gaat meedoen aan een beweging, die de wereld denkt te vernieuwen en ander zoekt vervulling in liefdesavonturen.

Vrij is de mens, ook als hij staat bij de resten van zijn feest. Het is zijn eigen keus, wat hij nu doet: Wegkwijnen, een nieuw geloof zoeken of — stap voor stap verder gaan, al kan hij geen hand voor ogen zien. Ik herinner me een vrouw, wier man gevangen zat; voor de derde maal of meer. Telkens als hij werd vrijgelaten, was het na enkele weken weer mis. Er waren vijf kinderen, tussen 8 jaar en drie maanden oud. Ze liepen met vuile neuzen in kapotte broekjes of te lange jurken. De kamer stonk. Zij klaagde over tekort aan hulp door maatschappelijke instanties; ze klaagde ook over haar man. Toen ik vroeg, waarom ze dan niet probeerde van hem af te komen, luidde haar antwoord: „Je weet wat je hebt, maar niet wat je krijgt.”

Daar stond ik, in een put van ellende, tegenover de koninklijke vrijheid van de mens. Kom haar niet aan boord met een hoger gestemde moraal; tracht haar ook niet van hem af te brengen. „Je weet, wat je hebt...” — dit is de weg, die ze gaat, op háár manier. Tekort schietend, vies ruikend, maar zorgend voor haar kinderen naar háár vermogen — ze gáát.

Vanaf de armst bedeelde lagen van onze samenleving tot in de rijkste kunt U de mens ontmoeten, die tot de bodem is neergedrukt, maar toch zijn lot in eigen handen houdt.

De keus om tastend voort te gaan, al is de toekomst onzeker, betekent het begin van een nieuwe manier van leven; soberder dan voorheen, ontdaan van beloften; en daarom misschien pas werkelijk schepend.

Ook in de jongerengeneratie is het te bespeuren. Mag ik U meenemen naar een der zo genoemde modernisten-sociëteiten in ons land? Een zaal, van boven zwart geschilderd, behangen met oude flessen, manden, krantenknipsels en beelden uit de jazz-wereld.

Geen officieel groepsensemble, nergens een

nobeles zinspreuk. De avond wordt gevuld met piano, sax en drum.

Vooraan dansen enkele paren, opzij staat een groepje te praten; twee staan te minnekozen in een hoek. En dan, daar bij dat tafeltje, één jongeman. Alleen, zonder aanspraak, zonder consumptie. Zelfs geen cigarret om zich een houding te geven. Hij zit — en kijkt — en is.

Zo zag ik er meer. Niemand, die zich om zo'n enkeling bekommert; en hij geneert zich niet; want niemand voelt zich verplicht, naar hem toe te gaan. Leeg, zinloos, zonder besef van gemeenschap en verantwoordelijkheid?

Over zulke woorden halen ze de schouders op: Ze doorleven hun eigen situatie, zo rechtstreeks als maar mogelijk is; wat een ander ervan zegt, moet hij weten. Natuurlijk, nadoeners en meelopers zijn er ook onder hen, zoals overal; waarschijnlijk vormen die zelfs de meerderheid. Maar ik spreek nu van de gangmakers, de bewusten. Ze gaan eenvoudig uit van zichzelf en ze proberen niet de wereld te verbeteren; zichzelf evenmin. Trouwens, wat is beter? Ook van de ander verwacht men dat hij z'n eigen leven wil leven en dat hij mij alleen zoekt, als het in zijn kraam te pas komt.

En daar kom ik wel in te pas, zo nu en dan: We hebben elkaar nu eenmaal nodig. Zonder samenwerking kun je niet bestaan en je verlangens niet vervullen. Dit kan ons dwingen tot solidariteit, het kan zelfs uitlopen op trouw of liefde voorbij het directe eigenbelang.

Maar dan zal het niet zijn om een hoog ideaal te realiseren of om te voldoen aan een zedelijke norm. Alleen daar, waar de ervaring ons leidt, willen we gaan. Dat is dan heel wat minder ver en wijds dan waarheen de leuzen en liederen van een vroegere generatie wezen. Die zullen toen wel nodig geweest zijn. Wat wij thans zoeken is vóór alles: Echtheid.

We wonen op een bodem met veel puin; die hard is en ruw; maar die misschien beter dragen zal.

Wie van de ouderen zich ontwricht weet in

zijn privéleven of in zijn cultuurverbondenheid, is met deze jongeren op een belangrijk punt verwant.

Hierbij denk ik weer aan de man, die zijn hoop op de eeuwigheid verloor. Ik ga bij hem nog eens op bezoek, een andere winteravond. Hij zit aan een spelletje schaak met een vriend van zijn zoon. Of hij nu al aan zijn vrouw heeft verteld, hoe moeilijk hij het heeft, weet ik niet. Maar in het gesprek blijkt, dat er openheid is.

Ze zoeken een nieuwe weg, maar geen vast dogma. Ze zijn toegankelijk, er is levenswarmte. Juist dank zij het verlies, juist doordat men niet meer vooruit kan zien. Iets dergelijks treft me de laatste tijd in de vrouw, die door haar man zo plotseling afgeschreven werd. Haar kinderen heeft ze, wat het liefdeleven betreft, opgevoed in de geest van „wachten op de enige ware”, en dan „kan er geen ander meer in je leven zijn”.

Enkelen van hen zijn intussen verloofd of getrouwd. Nu spreekt ze anders met hen. Ze is achteraf meer gaan begrijpen van haar man. Juist, dat hij elke bekoring buiten het huwelijk zo streng afwees en ontkende, heeft hem tot de grote spanning gebracht, die tenslotte tot de breuk leidde. In haar gedachten is nu meer betrekkelijkheid, minder romantiek. Ik heb de indruk, dat ook haar kinderen, langs eigen wegen, zich tot een eerlijker en ruimer kijk op het huwelijk ontwikkeld hebben; dat kan een betere basis zijn voor echte trouw.

Zijzelf echter heeft deze bevrijding, ongewild en van te voren, moeten betalen met haar levenslot. In haar verlatenheid betekent zij de situatie van velen onzer: Die teleurgesteld zijn in hun liefde, in hun werk of in hun geloof.

Men staat ontvriendt zoals — in 't klein — een kind, bij wie de Sint Nikolaas-illusie al te ruw verbroken werd.

In die zin is het feest voorbij.

Wat nu begint, is rijker: meer wezenlijk.

P. N. KRUYSWIJK.

kalender 1961

In dezelfde mooie uitvoering als in 1960 is de kalender 1961 verkrijgbaar.

Wilt U er ook nog een? U kunt deze bestellen door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

wilt u ons helpen?

Zo ja, dan verzoeken wij U om zo spoedig mogelijk het abonnementsgeld 1961 te betalen.

De leden van de luisterkring dienen tegelijkertijd de contributie 1961/1962 te voldoen, dus f 1,— contributie en f 3,— abonnementsgeld.

Voor niet-leden luisterkring bedraagt het abonnementsgeld f 4,— per jaar.

Postrekening 58 t.n.v. Hum. Luisterkring, Utrecht.

BEZINNING IN DE DRUKTE

Als men het op de keper beschouwt, is het bepaald een vreemde situatie. Sprekers op politieke vergaderingen doen hun best om het gehoor te overtuigen van de juistheid van hun stellingen, maar dat gehoor is al overtuigd, vóór zij hun mond opendeden. Predikanten, des zondags sloven zich vaak uit, en spreken over het geloof, alsof de kerk vol was met mensen, die op 't punt staan bekeerd te worden, terwijl de overgrote meerderheid het al van te voren eens is met de zienswijze van de predikant.

Sprekers op de bezinningsbijeenkomsten van het Humanistisch Verbond spreken over het humanisme en kunnen op instemming meestal wel rekenen, want de toehoorders zijn uit hetzelfde hout gesneden.

Nu wilde ik U iets zeggen over bezinning, maar ik ben er zeker van, dat zij, voor wie dit praatje bedoeld is, niet luisteren en dat mensen, die er niets aan zullen hebben, voor wie het niet wordt gehouden, misschien wél luisteren. Begrijp mij goed, dit is geen critiek op de gastvrije V.A.R.A., die juist het isolement wil doorbreken en misschien is het ook wat overdreven gezegd, maar ik zou zo graag kunnen spreken voor mensen, die het niet met mij eens zijn, die voor mij onbereikbaar zijn.

Ik geloof, dat dit verschijnsel van de onbereikbaarheid, van het isolement, van de engte van blik, van de maatschappij, verdeeld door waterdichte en woorddichte schotten, onuitroeibaar is, maar ook funest. Waarom ik spreek van onuitroeibaar?

Wel, mag men het nu iemand of een groep mensen kwalijk nemen, dat zij, tot een bepaalde overtuiging gekomen, daarover willen horen, en nu juist niet gaan luisteren naar zaken, waar zij het niet mee eens zijn, die zij achter zich hebben gelaten?

Dat lijkt mij een menselijke trek, neen, véél sterker, dat is wezenlijk voor de mens in de samenleving. Als ik vrienden heb, ga ik niet bij voorkeur met vijanden om, of met mensen, die mij onverschillig zijn. Mensen willen met gelijkgezinden verkeren, want daar voelen zij zich vrij en thuis, daar komen de zaken ter sprake, die hen bezighouden.

Daarom is het onuitroeibaar en is het ook goed. Maar het is ook een funest verschijnsel, als het met zich brengt, dat men zich afsluit van het andere, zonder dat te kennen. Er wordt, over het algemeen, op volstrekt onvoldoende gronden geoordeeld en veroordeeld, men trekt zich terug op het kleine eigen terrein en leeft met geestelijke oogkleppen aan. Men put kracht uit het isolement en men is bang zich in open zee te wagen en kennis te nemen van de standpunten van anderen.

Onbekend maakt onbemind en men geeft het onbekende zelfs niet de kans, bekend en bemind, of althans gerespecteerd te worden. Er wordt, politiek en levensbeschouwelijk, niet getoetst en geconfronteerd; er wordt slechts veroordeeld op onvoldoende kennis van zaken. Er zijn nauwelijks meer gelegenheden tot ontmoetingen, er zijn alleen ge-

sloten fortificaties.

De ouderen onder U weten, dat wij, na de oorlog, hebben verlangd naar openheid, naar contact, naar begrip, naar doorbreking van enge begrenzings, naar gelegenheid, waar men kennis kon nemen van wat er in andere kampen gaande was.

Uit dit verlangen ontstond b.v. „Het Nederlands Gesprek Centrum” en de stichting „Kerk en Wereld” in Driebergen belegt geregeld conferenties, waar mensen van verschillende levensbeschouwing met elkaar spreken, terwijl ook op verscheidene conferenties, uitgaande van de humanistische organisatie „Socrates” gesproken wordt tussen vertegenwoordigers van uiteenlopende levensovertuiging.

Zo zijn er meer voorbeelden te noemen, doch het zijn maar geringe pogingen om in Nederland het gesprek gaande te houden en dit gesprek is aan het verzanden. Men trekt zich op eigen stellingen terug en de onbekendheid kweekt de onbemindheid, om het zacht te zeggen.

Mag ik U dit met een sprekend voorbeeld duidelijk maken?

Er is in ons land een predikant, die het als zijn taak beschouwt om stad en land af te reizen, waarbij hij op vergaderingen van christelijke vrouwenbonden optreedt met één, geijkte redevoering, genaamd: „*De vijand op pantoffels*”, waarin hij vertelt, wat humanisme is. Al deze christelijke dames worden dan geïnformeerd over het moderne humanisme, door een man, die er bitter weinig van weet en die dit humanisme schetst als het grootste gevaar van mens en samenleving. Deze predikant is bezig van Nederland een onbewoonbaar verklaard land te maken.

En mag ik daar een verheugende zaak tegenover stellen?

Een filosofische vereniging van Nijmeegse studenten stelde het moderne humanisme aan de orde en nodigde o.a. sprekers uit uit het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond. Onder overgrote belangstelling werd daar bijna vier dagen open en in een geest van verdraagzaamheid gesproken. Hier werd gebouwd aan een huis, waar samenwonen mogelijk en zelfs vruchtbaar is. Hier werden misverstanden opgeruimd, hier werden gemeenschappelijke taken en gemeenschappelijke verantwoordelijkheden gezien, traditionele verstarringen in oordelen werden doorbroken.

En, na deze lange inleiding, ben ik dan eindelijk op mijn onderwerp gekomen: bezinning in de drukte.

Natuurlijk kunt U dit onderwerp zien in het licht van deze weken. Sint-Nicolaas is weggereisd, de papieren zijn nauwelijks opgeruimd, of de kerstdrukke komt aan. Wat moet er gegeten worden, wie moeten er gevraagd worden, wie spelen er mee in het spel, boodschappen moeten gedaan worden, alles rent en vliegt, versieringen moeten gehaald worden, bomen gesleept, kinderen er op uitgestuurd, er moet vooruit gedacht worden en op de avonden zelf is er dan wel

een moment of wat van rust, stilte, muziek, een preek of bezinnende bijeenkomst, maar dan raast de zaak weer voort, want de kal-koen, of de haas, of het konijn moet be-drophen worden. Het is gezellig, en druk en roezig, maar bezinnend toch maar hoogst-zelden.

En terwijl de boom nog staat, begint het oude jaar met de staart te kwispelen; warm, vol, druk, roezig, alles in een walm van olie. Men kan het ook in breder verband zien.

Is het nog mogelijk om in het razende tempo van onze maatschappij tot bezin-ning te komen? Ik geloof, dat voor het overgrote deel der mensen de tijd ontbreekt en dus de innerlijke rust om tot bezinning te komen, niet aanwezig is. Maar hier komt het probleem op uit de inleiding. U zit neem ik aan, rustig naar mij te luisteren maar de mensen, aan wie ik het eigenlijk wil zeggen, die jakkeren rond, slapen, na een doodver-moeiende week werken, omdat de zondag de enige dag is, waarop de telefoon niet gaat, of zijn op pad om mensen te bezoeken, die zij al zo lang verwaarloosd hebben. En het is nog veel sterker: een grote groep mensen wenst de bezinning niet, want zij kunnen geen stilte meer verdragen, zij kunnen niet nietsdoen en zij zijn bang om na te denken over andere dan klein tijdelijke zaken.

Zij durven niet geconfronteerd te worden met grote vragen, zij zijn bang voor de beslissende vragen, bang voor de keuze, voor de beslissing. Heeft U wel eens iemand zien lopen, die plotseling een hak van zijn schoen verloor? Hij loopt, struikelt, steeds sneller, tot hij tot stilstand komt of valt. Voor een groot gedeelte van de mensen, gaat deze ver-gelijking op. Het gaat steeds sneller, tot een akelige stilstand. Er is geen tijd, geen rust, om tot jezelf te komen en dat moet toch het begin zijn van een bezinning. De voorwaarde voor een bezinning ontbreekt, rust. De in-houd van de bezinning, het aandachtig kijken in een geestelijke spiegel wordt ge-schuwd, omdat het ik door het jachtige be-staan vervreemd is van zichzelf. Als men bezinning niet wil zien als wegdoezelen in onbegrepen stemming, in een vergetelheid, maar als een poging om een antwoord te krijgen op vragen als: wie ben ik, wát ben ik, welke is mijn plaats hier en nu, wat heb ik er van gemaakt, wat is zinvol, wat is zineloos, dan moet geconstateerd worden, dat tallozen zelfs aan het stellen van die vragen niet toekomen. En worden zij dan, door een sterfgeval, door een dwingende omstandigheid gedwongen zich met een van deze vragen bezig te houden, dan volgt een radeloze onzekerheid, een kinderlijk weg-vluchten, een spelen met kwasi-diepzinnige

woorden of begrippen. Heeft U wel eens opgemerkt, dat zovele mensen, indien ze eens een antwoord moeten geven op een existentiële vraag, op een vraag, die hun waarlijk bestaan raakt, op het moment zelf een antwoord geven, waarvan men voelt, dat er niets achterschuilt, dat het zo maar gegeven wordt? Vanzelfsprekend heeft nóch de vraag, nóch het antwoord iets te maken met een graad van ontwikkeling, van op-voeding of onderwijs. Men heeft de rust niet tot een zelfonderzoek, men leeft op de schors van het leven en verstrooiing en sensatie moeten het grote gat vullen.

En het begrip bezinning, een geestelijk kas opmaken van de mens wordt geschuwd als nutteloos en afleidend van de taken, die men meent te moeten verrichten. Er wordt hoe langer hoe minder aandachtig gelezen, gekeken, gedacht, geleefd en bezinning is voor velen een besmet, een ouderwets woord.

Is het wonder, dat er zo weinig zin is voor geestelijke waarden, zo weinig zelfkennis, zo weinig besef voor de dingen, waar het om gaat? Denkt U niet, dat dit verschijnsel alleen vóórkomt bij de buitenkerkelijken, vraagt U het aan welke predikant, aan welke priester U wilt, het antwoord zal luiden, dat de vervlak-king en het afglijden ontstellend groot zijn. Ik houd helemaal niet van grote algemeen-heden, ik weet goed, dat wat ik zeg, voor tallozen niet geldt, ik weet goed, dat er ontzaglijk veel in onze tijd is, wat het be-grip vooruitgang toch inhoud geeft — het minder vóórkomen van onmenswaardig-heden in het maatschappelijk bestaan, maar het moet ieder, die enig verantwoordelijk-heidsbesef heeft, benauwen, hoe het bestaan van tallozen los is van wortels, los van inspirerende bronnen.

Ik weet geen remedie, geen oplossing, want als er iets is, waar onze tijd genoeg van heeft, dan is het van leuzen en frazen. Wie niet meeholt en raast blijft vergeten achter en wie achter is gebleven, heeft geen in-vloed meer. De bezinning, die hij kan be-oefenen zal bitter zijn. Maar er is bepaald een hoopvolle zaak. Vele jonge mensen heb-ben een brandende belangstelling voor levensbeschouwelijke vragen, voor vele uitingen van kunst, echter zonder illusies, vrijwel zonder idealen. Als scholen, pers, radio en televisie de beste mensen laten werken, als sensatie en verstrooiing plaats maken voor inhoud — en er zijn vele teke-nen, die daarop wijzen — dan zijn er pers-pectieven, grote en vele.

Ik hoop, dat U in alle drukte en gezelligheid van deze weken deze bezinning van mij goed genoeg hebt gevonden om er nog eens over te denken.

Dr. H. BONGER.

lezingen voor de radio

ma. 26 dec. VARA 9.45 uur: Dr. D. H. Prins: „Een humanistische kerstoverden-king”.

zo. 1 jan. VARA 9.45 uur: Dr. J. P. van Praag: „Nieuwjaarsbrief van het Humanistisch Verbond”.

di. 3 jan. A.V.R.O. 16.00 uur: Drs. J. H. Colpa: „Verdraagzaamheid”.

zo. 8 jan. VARA 9.45 uur: Prof. Dr. Libbe v. d. Wal: „En wat zegt de humanist daarvan?”

SIKST

Er bestaan verschillende periodieken voor de zeer vele verschillende groepen in onze samenleving. Dit is er één van. Deze veelheid is een verheugende zaak. Ieder kan te rade gaan, waar hij of zij dat wenst. Van eenheidslectuur zijn wij niet gewend.

En bovendien pikken de uitgevers een graantje mee. Naar ik mij heb laten vertellen soms wel een hele zak vol. Daartegenover staan dan andere, die weliswaar hopen op volle zakken, maar zich slechts door het nauwgezet lezen van de achtergebleven aren in het leven kunnen houden. Dat is het risico van het vak.

Onlangs heb ik kennis kunnen nemen van een nieuw blad, dat in het bijzonder bestemd was voor mensen tussen de twintig en de dertig. Het was voornamelijk volgeschreven door andere mensen, tussen de dertig en de veertig en soms nog ouder. Maar de schrijvers deden net of ze nog bij de twintigers behoorden. Dat gaat vaak zo. Men weigert te aanvaarden, dat de lieve jeugd zo snel daarheen vliedt.

Van dit nieuwe blad ben ik niet ondersteboven geweest. Ik heb zo het idee, dat het blad niet oud zal worden en op jeugdige leeftijd de geest zal geven. Maar geen nood, er is intussen alweer een nieuw blad voor jongemensen aangekondigd.

En er komt nu ook een blad voor oude mensen. Zodra dat is verschenen zal ik mij er op werpen, want dat is mijn afdeling.

En reeds nu, nu het blad bij mijn weten nog niet is verschenen en ik er dus nog geen letter in heb gelezen, weet ik dat het mij niet zal bevallen. Ik ben er tegen.

Voorop zij gesteld, dat de uitgevers de grondwettelijke vrijheid van drukpers ook mogen misbruiken om ouwe-mensenbladen uit te geven. Als onze voorzaten hun A.O.W. er aan willen verknoeien is dat hun zaak. Wij hebben de vrijheid van drukpers én de vrijheid van consumptie. Maar ik ben en blijf er tegen. Na de twintigers (en straks misschien de dertigers) worden nu ook de zestigers (en misschien de vijftigers?) apart gezet om in hun eigen kleine krantje te lezen. Zij worden op een speciaal dieet gesteld. Normale lectuur is voor zulke mensen nog te zwaar of al te zwaar. Zij moeten een afzonderlijk papje hebben.

Op die manier blijft er maar een klein groepje normale mensen over. Zó klein, dat het weldra abnormaal wordt. Na de jeugdzorg en de bejaardenzorg zal dan weldra de zorgerszorg ontstaan met een opperzorger als wereldheerser. Ik ben daar nadrukkelijk tegen.

Toen ik een jaar of achttien was wilde ik tot de gewone grote mensen horen. Ik wilde meespreken op voet van gelijkheid en ik eiste het recht op met oude mensen, zo van dertig en nog ouder, van mening te verschillen. Ik mocht hen op hun kop geven en zij mochten het mij doen. Nimmer was ik nijldiger dan wanneer men zei: „Je weet nog niet beter.”

Als ik oud ben wil ik ook tot de gewone mensen horen. Dan wil ik meespreken met jongelui van een jaar of veertig en ik wil, dat mijn argumenten ernstig aangehoord zullen worden. Men mag trachten ze te

weerleggen, maar men mag niet zeggen: „Laat die ouwe maar praten, die weet niet beter”.

Zodra men u gaat ontzien uit hoofde van uw jaren, pas dan op. Dat is het bewijs, dat u niet meer meetelt. Men schijnt u vriendelijk en eerbiedig toe te lachen, vanwege uw grijze haren. Maar in werkelijkheid lacht men u uit. Aanvankelijk achter uw rug. Weldra midden in uw gerimpeld gelaat. Uw waardigheid gaat snel te loor.

En nu komt er dan een speciaal mummelblaadje voor zwakzinnige oude mensen. Moeilijke kranten en boeken kunnen ze niet meer lezen en zeker niet meer begrijpen. Wat zouden zulke wrakken weten van het opgewekte sexuele leven der jongeren? Zelfs de kinderen kunnen maar met moeite aan-nemen, dat hun ouders daarmee ooit enige bemoeienis hebben gehad, hetgeen toch onlogisch is.

Men schijnt aan te nemen, dat ten tijde van de eerste algemene ouderdomsuitkering de weke hersenen zulke moeilijke woorden als Kasavoeboe en deltaplan en vrijere loonpolitiek niet meer bevatten kunnen. Men is verrast, als een mens in ruste toch nog met enig verstand het wereldgebeuren volgt. „Opa Dinges leest nog geregeld de krant”, schrijven de jeugdige verslaggevers dan verbaasd. Hoe is het mogelijk, zo'n man, die niet eens meer een eenvoudige sambo danst en desalniettemin een krant leest!

En wat meer is, de vent leest af en toe zelfs een boek.

Dat kan niet gewoon zijn, meent onze maatschappij, die er altijd op uit is ieder op de geëigende manier te behoeden en naar de afgrond te geleiden. Reeds is er een nieuw beroep ontstaan, dat van de gerontologen, die er een boterham aan verdienen om het groeiende leger van bejaarden er stevig van te doordringen dat het hulp en bijstand nodig heeft en afzonderlijke hoekjes en boekjes en, waarachtig, ook blaadjes. En wie zich tot dan toe nog goed op de been had weten te houden, lichamenlijk en geestelijk, zal bij zoveel medeleven en zorgzaam ondersteunen zijn krachten voelen wegstromen. Dan pakken de gerontologen hem stevig onder de oksels en slepen hem spoor-slags naar Westerveld.

Daar is wel wat tegen te doen. Wij moeten ons verzetten. Wij moeten elke gerontoloog, die ons durft aanraken krachtig in het gezicht slaan. Wij moeten de mummelbladen onmiddellijk in het vuilnisvat stoppen. Wij moeten eerlijk en oprecht oud zijn, kuchen en mopperen en ons vooral niet als een versleten huisdier laten behandelen.

Want als wij ons de onwaardige oudelieden-zorg zonder protest zouden laten welgeval-len, zou het geen enkele zin hebben, dat wij met zoveel zorg en moeite oud geworden zijn. Dan hadden we net zo goed jong kunnen blijven. Toen hadden we ook niets te zeggen, werden we ook niet serieus genomen en werden we ook door zorgers onder de arm genomen.

Alleen tussen de dertig en de vijftig mag je tegenwoordig even los lopen. Geronten ontwaakt!

H. H.